

КОЛОСНІЧЕНКО М.В., НІКОЛАЄВА Т.В.

Київський національний університет технологій та дизайну

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК МОДИ НА ЗЛАМІ СТОЛІТЬ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНЦЕПТ

У статті розглянуто питання розвитку моди в XIX–XXI століття, зокрема особливості становлення та формування української моди на основі дослідження концептуальної творчості українських модельєрів-дизайнерів.

Ключові слова: українське мистецтво, художнє моделювання костюма, розвиток моди, дизайн одягу, промислове виробництво модних виробів.

THE DEVELOPMENT AND EVOLUTION OF FASHION AT THE TURN OF THE CENTURY: A UKRAINIAN CONCEPT

KOLOSNIICHENKO M.V., NIKOLAEVA T.V.

Kyiv National University of Technologies and Design

The article addresses the issues of fashion development over 19th–20th century. In particular, the peculiarities of the Ukrainian fashion evolution based on the research of conceptual creativity of Ukrainian fashion designers have been explored.

Keywords: Ukrainian art, costume art modeling, fashion development, clothes design, fashion manufacturing.

Вступ. Мінлива, нестабільна та надзвичайно творча мода стає на початку XX століття об'єктом розвитку промислового виробництва. Вона остаточно закріплює свої позиції впливу на світову економіку, розвиток технологій та формування соціально-культурних аспектів. Початок XX століття поділив індустрію створення одягу на два провідних напрямки: світ Високої моди, яка створює унікальні, штучні, надзвичайно художні проекти, та масове виробництво товарів широкого вжитку. На протязі XX століття співвідношення між цими напрямками змінюється, все більш зближуючи Високу моду та моду для широких верств населення.

Безумовно, формування різних модних напрямків в проектуванні одягу проходило під впливом різноманітних факторів, одним з найважливіших серед яких є фактор національний.

Українська мода в кінці XIX та на початку XX століття утворюється на основі творчості професійних художників [1], які визначали становлення та розвиток українського мистецтва. В різних областях України створювались кустарні товариства, що сприяли розвитку народних промислів, оскільки вишивані та ткани вручну вироби користувалися значним попитом на теренах Російської Імперії, та в Європі. Досліджувались різноманітні орнаменти та кольори, які відтворювались та стилізувались художниками в проєктованому одязі. Форма залишалась традиційною, але гармонійно поєднуваною з

відповідним оздобленням, колоритом та орнаментациєю.

Отже, початок формування української моди цілком можливо віднести на кінець XIX століття. Розвивалися народні промисли, зароджувався український варіант модерну, який на початку XX століття знайшов відображення і в розвитку авангарду.

У витоків розвитку народних промислів України стояла випускниця Київського художнього училища, художник-модельєр Є. Прибильська. Початок її роботи пов'язаний зі створенням навчально-показової майстерні (поміщицею А. Семіградовою, у селі Скопці Переяславського повіту на Полтавщині), куди Євгенію Іванівну було запрошено художнім керівником. Саме їй належить провідна роль у формуванні таких творчих особистостей як Ганна Собачко, Параска Власенко, Наталія Вовк. Вишивки, створені за ескізами художників, що гуртувались навколо «скопців» на початку XX століття, були виявом естетичної системи модерну з етнічною художньою виразністю в формі одягу. Всі роботи митців виконувались перенесенням живописного малюнка на полотно технікою гладі, різнокольоровим шовком. Талановита художниця Є. Прибильська шукає, вбирає в себе нові естетичні враження, спілкується з художниками різних течій, її роботи експонуються на виставках сучасного мистецтва робіт народних майстринь у Москві,

Санкт-Петербурзі, Парижі. Саме там, в ательє на бульварі Кліші, заснованому відомим модельєром Полем Пуаре, народжується мода на використання тканин з квітковим орнаментом. Природно, що атмосфера активних новаторських пошуків кольору, нових принципів орнаменталізації, захопило Є. Прибильську. Спілкування з європейськими художниками та модельєрами, які захоплювались її колекціями «сільських малюнків», дали поштовх для відходження від наслідування мотивів шитва XVIII століття. Стилем творчості Є. Прибильської стало використання мотивів «сільського малюнку» та писанки, що й знайшло продовження у творчості її учнів.

На початку XX століття визначним теоретиком та знавцем народних традицій, яка вперше в

світовій практиці моделювання звернулась до народного костюма як творчого джерела, була Н. Ламанова. Послідовницею принципів Н. Ламанової в кінці 20-х років була художниця М. Орлова, яка на сторінках журналу «Искусство одеваться», розробляла сучасні костюми з використанням крою та орнаменту українських сорочок (рис. 1). До цієї плеяди художників слід віднести художниць Л. Попову та О. Екстер, які в 20-х роках працювали художниками-костюмерами в театрах та кіно, співпрацювали з ательє мод в якості художників-модельєрів одягу, заклали основи стилю «ар-деко» та розвивали «етностиль», працювали в групі художників у селі Скопці, створювали художні принти для підприємств текстильної галузі.

Рис. 1. Моделі костюмів Н. Ламанової та О. Екстер

Творчість цих особистостей надала активного розвитку школі художнього моделювання костюма в Україні, на теренах якої почала формуватись власна мода. Потреба в зручному, практичному, простому і недорогому одязі сприяла новому погляду на народний костюм, його художню цінність. Задача моделювання одягу в Україні була покладена на Всеукраїнську центральну лабораторію швейної промисловості, утворену в 1930 році в Харкові. Це був головний методичний центр, де працювали досвідчені фахівці Л. Саратов, Н. Мазовський, Ю. Маєв. Саме в ці роки виникає

потреба підготовки фахівців цієї галузі, тому в 1930 році в Москві, Ленінграді та Києві відкриваються вищі навчальні заклади для підготовки спеціалістів майбутньої модної індустрії [1, 2]. В 1935 році в Москві відкривається перший Будинок моделей, налагоджуються творчі контакти з найстарішим Текстильним інститутом (заснований у 1919 році), влаштовуються конференції та виставки з обміну досвідом та досягненнями в галузі моди та розвитку промислового виробництва модних виробів (рис. 2).

Л.Попова, 1924 г.

Рис. 2. Моделі костюмів за народними мотивами

Пошуки створення національного модного одягу відбувались за народними традиціями всіх регіонів України. В невеличких майстернях та ательє виготовляли одяг різного призначення для широких верств населення. У 1944 році в Києві відкривається перший в Україні Будинок моделей, до якого входили відомі фахівці з великим досвідом творчої діяльності: Н. Лазовський, К. Флідер, З. Плоскін та інші. В 50-ті роки в Київському Будинку моделей підготовлено молоде покоління художників: А. Гладковська, О. Калашнікова, О. Серова, які беруть участь у міжнародних конкурсах моди з костюмами, створеними за українськими мотивами. В 60-ті роки в Київському Будинку моделей працюють відомі в міжнародних колах художники-модельєри Г. Мепен, Л. Авдєєва, В. Несміян (рис. 3).

Рис. 3. Моделі костюмів дизайнера Г. Мепена

Моделі, створені за національними мотивами, відзначаються оригінальністю та яскравою образністю. Покоління художників 80–90-х років продовжило розвиток історії моделювання в Україні. Це відомі художники-модельєри В. Григор'єва, Т. Криворучко, О. Ніколаєва, О. Руденко та інші. Цікавими у творчому розвитку мистецтва моделювання з використанням народних традицій, були також роботи художників-модельєрів Республіканського будинку моделей «Хрещатик»: Л. Семикіної, Г. Забашти, О. Мамчич, М. Дорохіної (рис. 4).

Рис. 4. Моделі Будинку моди трикотажних виробів «Хрещатик»

У 1954 р. відкривається другий в Україні Львівський будинок моделей. Вагоме значення в розвитку теорії та практики мистецтва моделювання костюма мало відкриття в 1959 р. відділення художнього моделювання костюма в Львівській академії мистецтв, де було підготовлено багато спеціалістів для галузі сучасної моди.

В 1960 р. в Україні відкрито ще чотири Будинки моделей – в Харкові, Донецьку, Дніпропетровську та Одесі. В наступні роки увага художників зосереджується на розробках перспективних моделей, виставочних колекцій, з урахуванням можливостей промисловості, а також перспектив розвитку багатівікових народних традицій. Феномен розвитку національної моди активно вказує на яскраву культурну самобутність народу, тому формування мистецтва моделювання українського костюма потребує постійного удосконалення та вивчення. Проблеми розвитку моди в Україні стають основою для залучення фахівців різних напрямків: етнографів, мистецтвознавців, художників-модельєрів, конструкторів, технологів, роботи науково-дослідних та навчальних закладів.

Світова мода постійно розвивається. Історичні потрясіння стерли традиційний в світовій моді розподіл суспільства на вищий клас та простих споживачів. З появою космічної ери починається нова епоха і в світі моди. В ці роки, за американським зразком, розпочато виробництво готового одягу «прет-а-порте», стає нерентабельним виготовлення унікальних речей. При цьому, молоді європейські художники-модельєри (в Америці їх стали називати дизайнерами) об'єднуються з виробниками. Світ промислового

виробництва одягу захоплює вітер нових ідей і творчої фантазії. Завдяки цьому, прості люди отримують можливість носити красивий, оригінальний, сучасний одяг. Промислові колекції оновлюються двічі на рік, при цьому модельєри-дизайнери вимушені передбачати естетичні бажання людей, оскільки моду диктує народ. Вона перестає слугувати меншості, бути засобом розподілу верств суспільства, а стає доступною всім. При цьому, Висока мода продовжує існувати, але вона залишається невеличкою оазою художньої творчості у величній індустрії готового одягу.

В 60-х рр. світові модельєри відкривають так звані бутіки (boutique), де пропонують споживачу оригінальну продукцію за доступними цінами, колекції постійно оновлюються та удосконалюються. Промислового виробництву, яке в подальшому поступово перетворюється в індустрію моди, залишається зробити останній крок – залучити креативні творчі особистості та випускати продукцію під контролем художника-модельєра, який власне і створює моду. В 70-х та 80-х проводяться тематичні покази модних тенденцій, хронологічні виставки, які висвітлюються у глянцевиx журналах [3]. Відомі Дома моди починають колекціонувати моделі власних майстерень, відкриваються перші музеї історії моди (рис. 5).

Рис. 5. Експозиція музею історії моди

Рис. 6. Моделі колекцій костюма за народними мотивами (Міжнародний конкурс «Печерські каштани», КНУТД)

Українська мода за часів панування в СРСР соцреалізму, була орієнтована, головним чином, на етнічні мотиви. Художня форма одягу залишалась невиразною, орієнтованою на традиційну класику, стилізовану під «немодну актуальність». З набуттям незалежності, в Україні відбуваються зміни в мистецтві та художній культурі, формується нове покоління молодих креативних модельєрів костюма. Основний масив сучасних українських майстрів моди складають випускники Київського Національного університету технологій та дизайну (КНУТД), який з 1930 року й дотепер представляє сучасну перспективну школу художнього моделювання костюма. Майстрами Міжнародного рівня визнано Михайла Вороніна, Лілію Пустовіт, Олександра Гапчука, Діану Дорожжкіну, Тетяну Земскову, Олену Ворожбіт, Айну Гассе, Ірину Каравай, Андре Тана, Діану Агаян, Олену Буреніну та інших.

Саме випускники створили університету відповідний імідж серед закладів світової дизайн-освіти – 88 місце за рейтингом у ТОП-100 кращих дизайнерських шкіл світу (2015 р.), яке отримав тільки один з закладів дизайн-освіти на пострадянських теренах СРСР (рис. 6).

Сьогодні стає все більш модним носити осучаснений національний український костюм. Мода в Україні все ще знаходиться у стані становлення та послідовного розвитку, має дещо локальний характер.

Вітчизняні творці розвитку української моди потребують допомоги меценатів, інформаційної та матеріальної підтримки. Це допоможе налагодити міжкультурні зв'язки та поєднати національні традиції із сучасними технологіями з метою збереження національної самобутності та самосвідомості в умовах глобалізації та

формування загальнокультурних естетичних принципів. Значна роль у виконанні цієї задачі покладається на спеціальні заклади дизайнерської освіти, які покликані готувати високопрофесійних та креативних фахівців, що збережуть безцінні здобутки національної культури та мистецтва, стануть повноправними творцями світової моди.

Список використаних джерел

1. Українська мода 1940–1990. Спільний виставковий проект КНУТД та ЦУМу // Легка промисловість. – 2017. – № 1(248). – С. 50–53.
2. Тканко З. Моделювання костюма в Україні ХХ століття: Навч. посібник / З.Тканко, О.Коровицький. – Львів: Видавництво «Брати Сиротинські і К», 2000. – 96 с.
3. Розробка колекцій одягу: Навч. посібник / А.М.Малинська, К.Л.Пашкевич, М.Р.Смирнова, О.В.Колосніченко. – К.: ПП НВЦ Профі, 2014. – 140 с.

References

1. Ukrainska moda 1940–1990. Spilnyi vystavkovyi proekt KNUTD ta TsUMu [Ukrainian fashion 1940–1990. Joint exhibition project of KNUTD and TSUM]. Lehka promyslovist – *Textiles & Fashion Industry*. No. 1(248). – P. 50–53 [in Ukrainian].
2. Tkanko, Z., Korovytskyi, O. (2000). Modeliuvannia kostiuma v Ukrainy KhKh stolittia: Navch. posibnyk [Simulation of a costume in Ukraine of the twentieth century]. Lviv: Braty Syrotynski i K. – 96 p. [in Ukrainian].
3. Malynska, A.M., Pashkevych, K.L., Smyrnova, M.R., Kolosnichenko, O.V. (2014). Rozrobka kolektsii odiahu: Navch. posibnyk [Development of clothing collections]. Kyiv: PP NVTs Profi. 140 p. [in Ukrainian].